

її культурних та національних традицій. Обов'язковою умовою організації пенсійної системи є створення правової, економічної та організаційної бази, яка б забезпечувала закріплення нових правил та пенсійних норм.

Нова, трирівнева пенсійна система, що формується в Україні, потребує

вдосконалення багатьох складових та показників соціально-економічного розвитку: ринку праці, заробітної плати, соціального партнерства, дієвості соціальної, податкової, банківської, цінової та інших політик.

Література:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. № 1058-IV.
2. Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р. № 1788-XII.
3. Кондрат І.Ю. Пенсійне забезпечення в Україні та світі / І.Ю. Кондрат // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2009. – № 19.3. – С. 204–208.
4. Шамбір М.І. Нові аспекти пенсійного забезпечення / М.І. Шамбір // Праця і зарплата. – 2013. – № 3. – С. 6.

Пилипів Оксана Ярославівна, головний спеціаліст відділу бухгалтерської служби та ресурсного забезпечення Управління Державної міграційної служби України Тернопільській області

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПОРЯДКУ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ НА УТРИМАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Реалізація функцій територіальних органів Державної міграційної служби України можлива за умови визначення її цілей та завдань, які чітко визначені в нормативно-правових документах. Процес планування видатків у територіальних органах ДМС потребує значних змін, особливо це є актуальним у процесі реформування бюджетного процесу.

У фінансовій науці концептуальні основи видатків бюджетів висвітлено у працях багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: В. Бойка, А. Вагнера, А. Опрі, В. Дем'янишина, О. Кириленко, І. Луїної, С. Юрія та

ін. Однак необхідним є дослідження специфіки здійснення видатків з бюджетів на різні сфери функціонування держави та регіонів. Зокрема, це стосується і утримання Державної міграційної служби України та її територіальних органів.

Планування видатків на утримання територіальних органів Державної міграційної служби України виступає визначальною основою для ефективного їх здійснення. Своєчасне визначення проблем, що виникають у даному процесі дає можливість окреслити першочергові шляхи їх вирішення.

Аналіз практики планування видатків на утримання територіальних органів ДМС України на прикладі Управління ДМС України у Тернопільській області дав змогу виявити значні проблеми, пов'язані із визначенням відповідної методики розрахунку видатків та її застосування. Тому для забезпечення ефективного процесу планування видатків необхідним є, в першу чергу, підвищення його оперативності та аналітичності [5]. Для цього доцільним є:

– впорядкування, уніфікація й стандартизація процесу документування з урахуванням вимог новітнього програмного забезпечення. Тобто, трансформація процесу обробки та систематизації первинних документів повинна здійснюватися безпосередньо працівниками бухгалтерії на основі спеціалізованих новітніх програм, що дасть можливість оперативно та ефективно обробляти інформацію на електронних носіях. Такі програми набагато полегшать роботу економістів та бухгалтерів;

– ліквідація невідповідності системи документації засобам автоматизації обліку, максимальне спрощення первинних документів та зв'язок з електронними носіями, вибір оптимальної періодичності їхнього заповнення;

– скорочення витрат часу й праці на процес планування видатків установи, що можливо при обробці та передачі інформації в умовах автоматизації та застосування новітніх технічних засобів безпосередньо в процесі вдосконалення бюджетних операцій. Створення спеціальних програм щодо розрахунку та виконання планових обсягів видатків дозволить здійснювати

збір вихідних даних, не враховуючи стадію розробки на паперових документах.

Одним із заходів щодо покращення планування видатків на утримання територіальних органів Державної міграційної служби України є врахування чинників, які впливають на цей процес. Їх можна поділити на внутрішні та зовнішні. Так, до зовнішніх чинників доцільно віднести економічну ситуацію у країні, рівень виконання дохідної частини Державного бюджету України, стабільність законодавчої системи та ін. Внутрішні чинники виникають безпосередньо у кожному територіальному органі Державної міграційної служби України, до яких відноситься рівень організаційного, кадрового, інформаційного забезпечення [2].

Визначення основних чинників, які впливають на процес планування видатків ДМС України та її територіальних органів дасть можливість вчасно коригувати суми видатків та планувати їх в умовах певної визначеності.

Зазначимо, що в Україні в умовах реформування бюджетного процесу, планування видатків з бюджетів передбачається здійснювати із використанням програмно-цільового методу [3]. Одним із його інструментів є бюджетування. Доцільність запровадження бюджетування стосовно вказаних видатків зумовлена:

– неможливістю вирішення проблем незбалансованості бюджету або недостатньою якістю надання бюджетних послуг при традиційних методах підвищення ефективності видатків бюджету;

– необхідністю радикальних заходів щодо скорочення витрат при одно-

часному утриманні колишніх позицій у частині досягнутого рівня надання бюджетних послуг в умовах фінансової кризи,

– неспроможністю бюджету, як повноцінного інструменту управління, забезпечити видаткові статті суспільних потреб.

Територіальні органи ДМС України повинні приймати активну участь у пошуку додаткових фінансових ресурсів для реалізації своїх функцій, в тому числі і залучення коштів іноземних інвесторів. Так, у деяких територіальних органах ДМС України на утриманні є притулки для біженців, які на сьогодні фінансуються за рахунок видатків Державного бюджету України. Однак, їх діяльність і утримання можна забезпечувати із залученням коштів інвесторів, благодійних організацій та ін.

Недостатня централізація системи бюджетного планування видатків ДМС України та її територіальних органів впливає на зменшення ефективності роботи фахівців та зумовлює наявність низки проблем, зокрема, відсутність:

– перевірки обґрунтування планових показників кошторисів територіальних органів ДМС України;

– єдиного джерела, що служило б основою для розрахунку алгоритму і методики планування, вихідних показників для планування;

– можливості обміну інформацією між учасниками процесу планування видатків;

– гнучкого інструменту планування видатків при зміні сценарних умов формування бюджету; інструментів що дозволяють проводити ретроспективу «план-факт» при аналізі виконання

асигнувань відповідно до запланованих видатків.

Крім того, відзначимо неможливість проведення оцінки на стадії планування видатків кошторисів, пов'язаної із вертикальною взаємодією різних органів державної влади; наявність помилок у первинних розрахунках видатків і вихідних даних, які важко виявити у наступних рівнях агрегування планових даних під час бюджетного процесу [4].

Такі негативні тенденції процесу планування видатків зумовлюють використання різноманітних інформаційних продуктів у роботі органів державної влади. Необхідно відзначити, що більшість державних органів у своїй діяльності використовують інформаційні системи, однак в них чітко не визначені етапи планування окремих видатків. Наприклад, в Україні діє автоматизована інформаційна система (АІС) «Держбюджет», що є комплексною системою управління процесом складання та виконання державного бюджету. Призначенням системи є забезпечення колективної роботи із бюджетним процесом, включаючи етапи підготовки, складання державного бюджету, розпису і внесення змін до бюджетних призначень та аналізу виконання державного бюджету [2].

Важливим напрямом у процесі планування видатків ДМС України та її територіальних органів є якісно нові підходи до розрахунку та планування видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв [1]. Оскільки саме скорочення цих видатків можливе за умови визначення лімітів фінансування комунальних послуг та енергоносіїв, що є актуальним в сучасних умовах,

коли йдеться про економію коштів державного бюджету. Потрібно зазначити, що в структурі видатків управління ДМС України в Тернопільській області, вони займають значну частку і мають тенденцію до збільшення в умовах зростання цін на зазначені послуги. Також, відзначимо, що процес планування цих видатків є неякісним (об'єм фінансування досить часто є меншим за необхідний) і у розпорядників бюджетних коштів відсутні стимули до оптимізації таких видатків.

Для підвищення ефективності планування і управління видатками на оплату комунальних послуг та енергоресурсів територіальних органів ДМС України необхідно переорієнтувати процес формування бюджетного споживання з механічного лімітування фінансових ресурсів на облік реальних об'ємів ресурсів споживання. Рішення приймати необхідно на основі аналізу результатів економії бюджетних коштів за цими статтями видатків.

На практиці для визначення реальних об'ємів споживання енергоресурсів використовують експрес-огляд бюджетних організацій, що дозволяє розрахувати потенціальний об'єм економії бюджетних коштів на оплату комунальних послуг та енергоносіїв. За результатами аналізу даних щодо фактичних об'ємів споживання енергоресурсів, визначається середній рівень споживання за групами організацій і за

типами приміщень, на основі чого затверджуються тимчасові граничні нормативи витрат умовного палива і енерговитрат для бюджетних організацій. Із урахуванням діючих тарифів, прогнозів їх змін і рівня інфляції встановлюються ліміти фінансування енергоресурсів.

Договори на оплату комунальних послуг та енергоносіїв підписуються на основі граничних сум виділених бюджетній організації на ці цілі. Практика показує, що використання системи моніторингу споживання енергоносіїв дозволяє економити до 30% бюджетних коштів, призначених для оплати комунальних послуг та енергоносіїв.

Однак, такі нововведення у процес планування видатків на комунальні послуги та енергоносіїв потребують значних затрат. По-перше, витрати на створення комісій з огляду будівель; по-друге, необхідно будівлі територіальних органів ДМС України облаштувати лічильниками; по-третє, реалізація цього проекту потребує часу. Однак, попри наявність вказаних проблем, вигоди від впровадження цієї методики є досить значними.

Тому, враховуючи вищезазначене, вважаємо, що основними шляхами покращення порядку планування видатків на утримання ДМС України та її територіальних органів є вибір оптимальної методики розрахунку видатків та забезпечення її впровадження.

Література:

1. Дем'янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах / В. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2007. – Випуск 2 (11). – С. 34–48.
2. Лопушняк Г.С. Системи забезпечення та технології бюджетного процесу: навч.-метод. посіб. / Г.С. Лопушняк, В.Г. Дем'янишин. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 175 с.

3. Монаєнко А.О. Організація, форми і методи фінансування видатків бюджету / А.О. Монаєнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nviduvs/2009_1/09maofvb.pdf.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» від 28 лютого 2002 р. № 228 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 9. – С. 101–103.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації бюджетного процесу» від 26 листопада 2008 р. № 1036 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

Письменний Віталій Валерійович, доцент кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету, к.е.н., доцент

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ

Державні фінанси вже давно апробувала цілий спектр інструментів фінансування суспільних потреб, серед яких чільне місце займають позикові ресурси. Використовуючи їх, уряд спрямовує грошові потоки у ті сфери фінансової системи чи галузі господарства, які потребують цього найбільше. Разом з тим державні запозичення впливають на стан грошового обігу, ринок капіталу, виробництво та зайнятість, що дає змогу розвивати економічні перетворення. Позаяк ринковий спосіб господарювання передбачає відповідальність за раціональне і цільове використання взятих у борг коштів.

За своєю сутністю урядові запозичення являють собою ніщо інше як витрачання коштів майбутніх поколінь. Відтак до них потрібно відноситися дуже обачно з тим, аби не зашкодити першоосновам побудови в Україні ринкової моделі економічного розвитку. Залучення позикових ресурсів та їх використання не за капітальним приз-

наченням, а на поточне «споживання» може підірвати економічні основи життя держави. З метою недопущення порушення даного імперативного правила необхідно провести аналіз практичних аспектів функціонування інституту державних запозичень (табл. 1).

Практика залучення позикових ресурсів в Україні демонструє їх збільшення з 80654,6 млн. грн. у 2011 р. до 160875,8 млн. грн. в 2013 р. Причому в структурі державного внутрішнього боргу високу питому вагу займала заборгованість перед юридичними особами, а державного зовнішнього боргу – за позиками, наданими міжнародними фінансовими організаціями. Ця тенденція має насторожити, оскільки характеризує зниження можливості економіки щодо продуктивного функціонування. Тим більше, що динаміка урядових запозичень була асиметричною до нарощування темпів економічного розвитку, які дещо уповільнилися.